

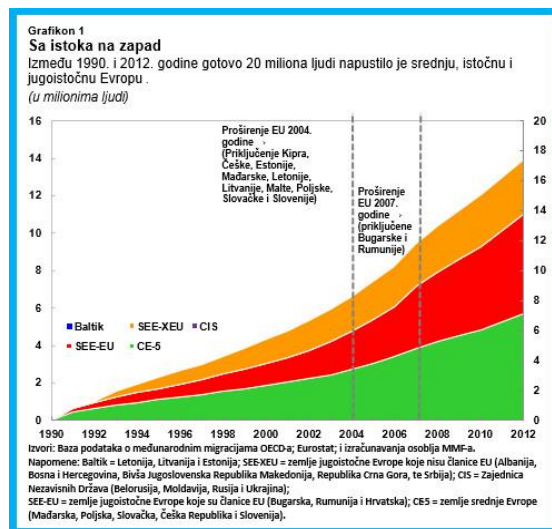
Emigracija usporava hvatanje priključka istočne Evrope sa Zapadom

Autori Nadim Ilahi ([Nadeem Ilahi](#)), Ana Iljina ([Anna Ilyina](#)), i Darija Zaharova ([Daria Zakharova](#))

20. jul 2016. godine

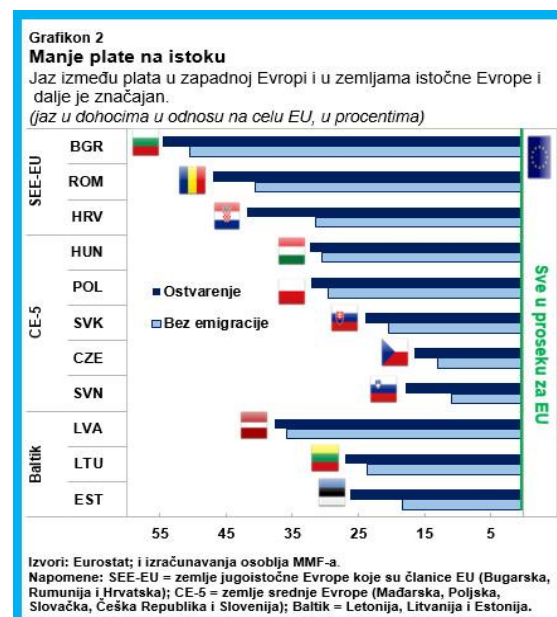
Otvoranje istočne Evrope prema ostatku sveta početkom devedesetih godina prošlog veka donelo je ogromne koristi. Priliv kapitala i inovacija doveo je do boljih institucija, boljeg ekonomskog upravljanja, te višeg stepena efikasnosti. Sa druge strane, doveo je i do znatnog i neprekidnog odliva ljudi.

Gotovo 20 miliona uglavnom mladih i obrazovanih istočnih Evropljana – broj koji odgovara broju stanovnika Češke i Mađarske zajedno – napustilo je svoje zemlje u toku prethodnih 25 godina da bi potražilo bolje prilike u inostranstvu (Grafikon 1). A dok su oni doprinosili bogatstvu zemalja koje su ih primile i bogatstvu EU u celini, njihov odlazak je doveo do usporavanja rasta i procesa približavanja njihovih zemalja porekla životnom standardu naprednog dela Evrope. Studija osoblja MMF-a uključuje predloge za opcije za politike koje bi mogle da tasove na vagi vrate u ravnotežu.

Emigracija je usporila rast u istočnoj Evropi

Pokretač ekonomske migracije su lični izbori. Za istočne Evropljane motivacija za odlazak uglavnom su bolji poslovi i više plate (Grafikon 2). Mnogi od tih ekonomskih emigranata su visokoobrazovani (npr. doktori, arhitektae, inženjeri) i mlađi od proseka ljudi kod kuće. Što je vlada manje delotvorna i što su slabije institucije (u očuvanju vladavine zakona, održavanju preuzimanja odgovornosti i borbi protiv korupcije) u njihovim zemljama porekla, to je verovatnije da će mladi i obrazovani da potraže bolje prilike u inostranstvu. Iako su emigranti najčešće bolje situirani i njihove porodice u zemljama iz kojih dolaze često imaju koristi od doznaka, njihov odlazak slabi ekonomski potencijal njihovih zemalja porekla.

To je dovelo to toga da su zemlje istočne Evrope u lošijem stanju (Grafikon 3). Velika i neprekidna emigracija je, kako izgleda, usporila i ukupne stope rasta obima proizvodnje i stope rasta po glavi stanovnika. Da nije bilo emigracije u periodu od 1995. do 2012. godine, realna stopa rasta BDP-a u regionu bila bi ukupno 7 procentualnih poena viša, u proseku, navodi se u analitičkom radu osoblja MMF-a. Određene veštine su deficitarne, što dovodi do smanjivanja stope produktivnosti na istoku. A iako je veliki priliv doznaka podržao investiranje i potrošnju, on je takođe doveo do apresijacije kursna, što je privrede učinilo manje konkurentnim. Štaviše, novac koji se šalje nazad rođacima doveo je do povećanja početnih plata i smanjio motivisanost za rad. Kao rezultat toga, plate su rasle brže od produktivnosti, što je izazvalo smanjenje prinosa na ulaganje i slabljenje motivacije za investiranje u zemlje porekla.

Uz niži obim proizvodnje, potrošnja vlade na socijalna davanja povećala se u odnosu na BDP.

Odlazak mladih pogoršava već postojeći trend toga da stariji predstavljaju rastući deo stanovništva, što dovodi do veće potrošnje na penzijska davanja u odnosu na BDP. Vlade su najčešće na te budžetske pritiske odgovarale povećanjem oporezivanja rada, što je umanjilo motivisanost poslodavaca da stvaraju radna mesta, čime je budžetska struktura postala još manje povoljna za otvaranje radnih mesta i rast.

Odlazak nekih od najmlađih i najpametnijih dovodi do toga da proces hvatanja priključka istočne Evrope sa razvijenijim delom Evrope predstavlja još veći izazov.

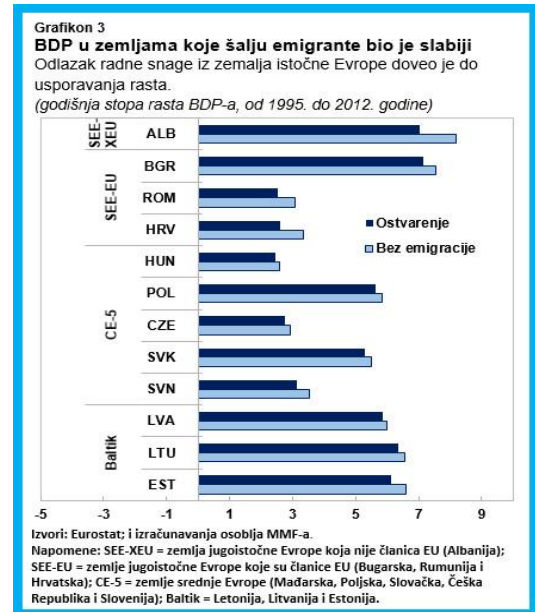
Korist za Evropu u celini

A šta je sa uticajem migracije sa istoka na zapad na zemlje koje primaju emigrante? Izgleda da je migracija prema zapadu doprinela snažnijem rastu u zapadnoevropskim zemljama i da je predstavljala ekonomsku korist za EU u celini. Kao takva, ekonomska migracija je indikator uspeha projekta EU, u okviru kojeg se sloboda kretanja smatra neophodnom za veći stepen ekonomske integracije i, konačno, za više dohotke za sve.

Kako su jaz u dohocima i institucionalne razlike između istoka i zapada i dalje znatni, verovatno je da će faktori privlačenja i izguravanja (*push and pull factors*) koji dovode do emigracije sa istoka biti prisutni još neko vreme. Štaviše, trendovi bi mogli da se dodatno intenziviraju, pošto se dodatne zemlje spremaju na priključenje EU.

Kako osigurati da to bude dobro za sve

Ukupno gledano, članstvo u EU je donelo znatne koristi za istočnu Evropu. Šta bi sada moglo da se uradi da bi se osiguralo da slobodan tok ljudi dovede do ishoda koji predstavlja pobjedu za obe strane, i za zemlje koje šalju radnu snagu i za zemlje koje ju primaju? Iako postoje

određeni zadaci koji treba da se urade na lokalnom nivou, ima prostora i za panevropski odgovor na to pitanje.

- **Za istočnu Evropu:** bolje institucije i ekonomske politike u zemljama porekla dovele bi do toga da je za ljude privlačnije da ostanu, za emigrante da se vrate, a za ljude iz drugih zemalja da potraže zaposlenje u istočnoj Evropi. Mogla bi da se razmotri i dodatna liberalizacija režima za imigraciju, posebno za obrazovane radnike. Vlade mogu da urade više kroz rad sa dijasporom u inostranstvu, kako bi njihova stručna znanja i štednju iskoristile kao polugu, te kako bi obezbedile više podsticaja za ljude da doznake investiraju, umesto da ih troše. Pored toga, još više može da se uradi na zadržavanju i boljem korišćenju postojeće radne snage, na primer kroz bolje usklađivanje obrazovanja sa potrebama tržišta rada i obezbeđivanje više prilika za obuku kroz rad. Važan je i izbor politika kojima se reaguje na fiskalne pritiske vezane za emigraciju: izbegavanje povećanja oporezivanja rada i veće oslanjanje na oporezivanje potrošnje bilo bi povoljnije za investiranje i dugoročni rast.
- **Za EU:** imajući u vidu da je migracija sa istoka na zapad bila od koristi za EU u celini, postoji argumentacija za bolje raspodeljivanje dobiti. Na primer, veličina i sastav strukturnih i kohezionih fondova EU – transfera iz bogatijih u siromašnije regione EU – mogla bi da eksplicitno odgovori na negativne efekte emigracije na ekonomski potencijal zemalja iz kojih dolazi radna snaga. To bi bilo konzistentno sa ciljem EU koji se odnosi na smanjivanje ekonomskih i socijalnih dispariteta između regiona i promovisanje održivog razvoja.

Nadim Ilahi (Nadeem Ilahi) je šef misije za Bosnu i Hercegovinu i zamenik šefa u Evropskom sektoru MMF-a, zadužen i za Mađarsku i Hrvatsku. Ranije je bio šef misije za Albaniju i Crnu Goru. Njegovo istraživanje i analitički rad fokusirani su na prirodu i implikacije međunarodnih prelivanja i makroekonomsku ulogu naftnih fondova. Pre nego što se priključio MMF-u 2000. godine, gospodin Ilahi je bio predavač na Mekgil univerzitetu (McGill University) u Kanadi i

Univerzitetu menadžerskih nauka u Lahoreu (Lahore University of Management Sciences) u Pakistanu. Diplomirao je i doktorirao na Univerzitetu Kalifornije (University of California).

Ana Iljina (Anna Ilyina) je sada šef Resora za regionalne studije zemalja u razvoju u Evropskom sektoru MMF-a. U novijem periodu je radila na *Izveštaju o globalnoj finansijskoj stabilnosti (Global Financial Stability Report)* (U Sektoru za monetarna pitanja i tržišta kapitala MMF-a) i na Analizi ranih upozoravanja (Early Warning Exercise) (u Sektoru za strategiju, politike i preglede MMF-a). Doktorirala je ekonomiju na Univerzitetu Pensilvanije (University of Pennsylvania).

Darija Zaharova (Daria Zakharova) je šef Jedinice za Poljsku i Baltik u Evropskom sektoru MMF-a i šef je misije za Poljsku. Ranije je vodila misije u Sloveniji, Islandu, i Slovačkoj. Njeni istraživački interesi obuhvataju široki spektar pitanja, uključujući ekonomski rast, fiskalne i monetarne politike i institucije, i upravljanje tokovima kapitala. Doktorirala je ekonomiju na Univerzitetu u Minesoti (University of Minnesota). Pre nego što se priključila MMF-u 2000. godine, radila je kao saradnik analitičar u Banci federalnih rezervi Mineapolisa (Federal Reserve Bank of Minneapolis).